

Sana Shahmuradova Tanska

Catching circles – then they match again

July 1 – September 9, 2023

1 lipca – 9 września 2023

On the occasion of Gunia Nowik Gallery's second birthday, we are pleased to invite you to the first solo exhibition by the Ukrainian artist Sana Shahmuradova Tanska in Poland. The exhibition concerns the themes dominant in her work, such as Ukrainian history and mythology, traditions of her family Podillia, and relations between human beings and nature. The new body of works, prepared specially for the gallery space, engages the circle form appearing on the water surface, being a metaphor for natural borders. The circle connects the expressionism of the artist's painterly gesture with an attempt to depict the circularity of history and time, as well as the sudden disappearance of time distance between traumatic events of the past and the present. Onirism of the imagery addresses the artist's deep mystical experiences which attempt to analyse how abstract the concepts of safety and borders are.

The exhibition is accompanied by an essay by Svitlana Libet.

Painter, born 1996 in Odesa, Ukraine. A significant part of her childhood was spent in the countryside in the Podillia region in Ukraine among rivers and forests. In 2010 she graduated from ballet school and in 2013 her family immigrated to Toronto, Canada, where she received her Bachelor of the Arts degree in Psychology from York University in 2020. She decided to relocate to Kyiv in 2020, where she continues to work on paintings and graphics and explore her roots and complex identity, using trauma as a method of communicating with ancestors. Her practice typically involves oil on burlap or canvas or gouache and pastels on paper, through which she executes her dreamy figures through flowing, organic lines and cool tones. Her most recent works highlight atrocities and violation of nature and inhabitants committed by the aggressor. Her paintings were recently shown at the DHAKA Art Summit in Bangladesh, Mystetsky Arsenal in Kyiv and will be presented at the EVA International Biennial in Limerick, Ireland in August 2023. She lives and works in Kyiv.

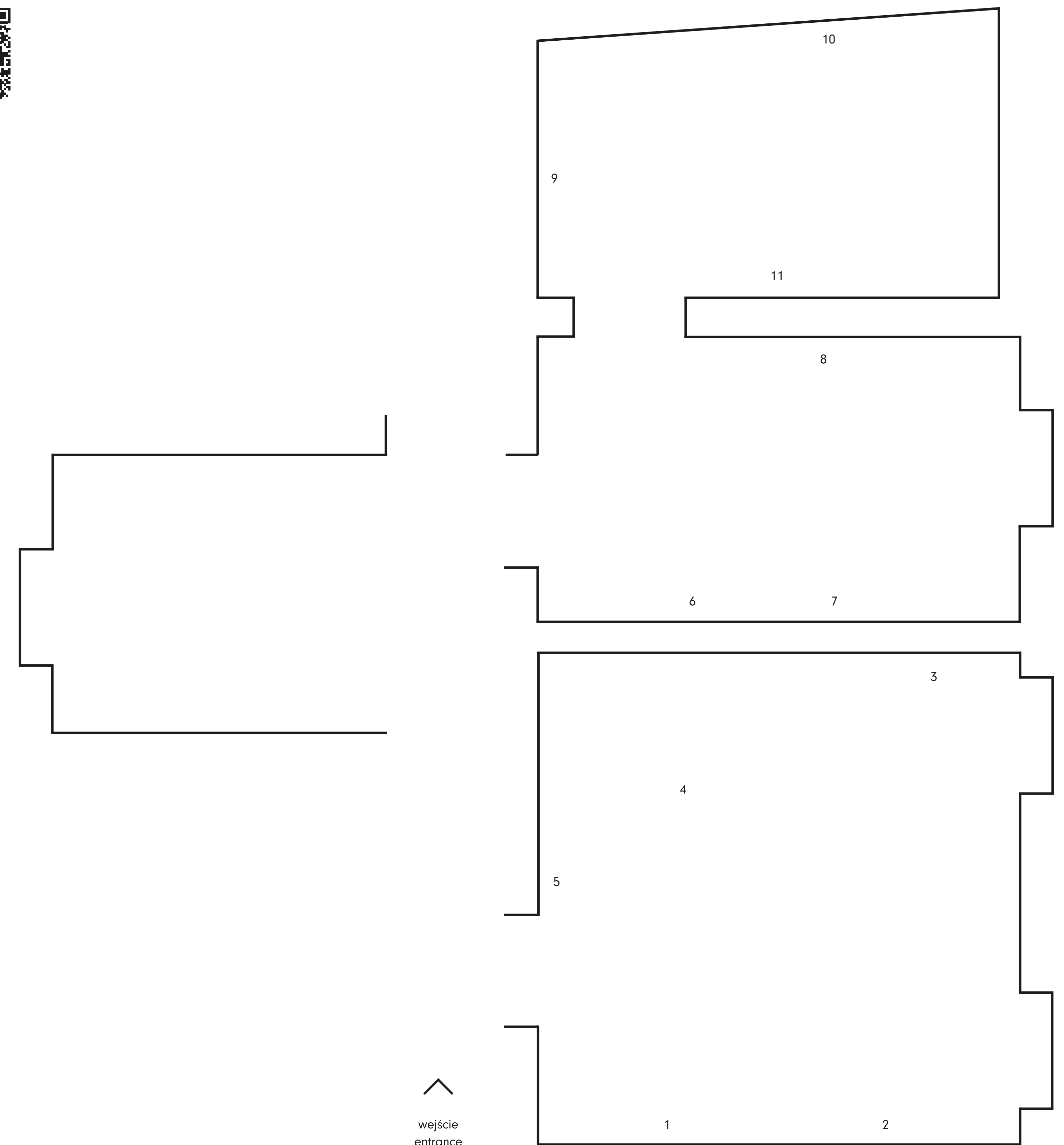
Z okazji drugich urodzin Gunia Nowik Gallery ma przyjemność zaprezentować pierwszą w Polsce solową wystawę ukraińskiej artystki Sany Shahmuradovej Tanskiej. Wystawa dotyczy dominujących w jej twórczości wątków związanych z historią i mitologią Ukrainy, tradycjami rodzimego Podola oraz relacji człowieka z naturą. Kręgi na wodzie, będące metaforą naturalnych granic, kompletnie zaprzętają stworzone specjalnie do przestrzeni galerii prace. Forma okręgu łączy ekspresję malarskiego gestu artystki z próbą przedstawienia cyrkularności historii i czasu, a zatem również nagłego zaniku dystansu czasowego pomiędzy traumatycznymi wydarzeniami z przeszłości i z teraźniejszości. Oniryczność obrazów odsyła do głębokich, mistycznych doświadczeń artystki, próbując jednocześnie poddać analizie pojęcia bezpieczeństwa i granic.

Wystawie towarzyszy esej Svitlany Libet.

Malarka, urodzona w 1996 roku w Odessie, w Ukrainie. Znaczącą część dzieciństwa spędziła na wsi na Podolu wśród rzek i lasów. W 2010 roku ukończyła szkołę baletową, a w 2013 roku jej rodzina wyemigrowała do Toronto w Kanadzie, gdzie w 2020 roku obroniła licencjat nauk humanistycznych z psychologii na Uniwersytecie York. Zaraz po tym wyjechała do Kijowa, gdzie kontynuuje pracę artystyczną, w której eksploruje swoje korzenie i złożoną tożsamość, używając traumy jako metody komunikacji z przodkami. W swojej praktyce posługuje się zwykle olejem na jucie lub płótnie oraz gwaszem i pastelami na papierze, ukazując w chłodnych tonacjach odrealnione postaci o miękkich kształtach i organicznej formie. Jej najnowsze prace odwołują się do okrucieństwa agresora oraz uwidaczniają bezczeszczenie natury i ludności ze strony najeźdźcy. Jej prace były pokazywane niedawno na DHAKA Art Summit w Bangladeszu, w Mystetskim Arsenale w Kijowie, a w sierpniu tego roku będą prezentowane na EVA International Biennial w Limerick w Irlandii. Artystka mieszka i pracuje w Kijowie.

Download
and read
as a pdf:

1. *Hypnopompia (During Air Raid Siren)*, 2023
oil on canvas
160 x 134 cm

2. *What's Your Background*, 2023
oil on canvas
160 x 134 cm

3. *Don't touch my circles they don't belong to you*, 2023
oil on canvas
130 x 120 cm

4. *Without Disturbing the Circles*, 2023
galvanized steel vessels, wooden branches, water
260 x 115 x 95 cm

5. *Bosom of the Land*, 2023
oil on canvas
80 x 60 cm

6. *Relativity of Simultaneity*, 2023
oil on canvas
160 x 134 cm

7. *On Reinforced Ambiguity of Personal and Collective Borders*, 2023
oil on canvas
160 x 134 cm

8. *Inside a Compressed String*, 2023
oil on canvas
144 x 139 cm

9. *A pond that was overflowing with fish. Nobody fished there for 9 years of war*, 2023
oil on canvas
79 x 67 cm

10. *A Nightmare of not Being Able to Enter the Black Sea*, 2023
oil on canvas
144 x 139 cm

11. *The Horses are not to Blame*, 2023
oil on canvas
144 x 139 cm

Special thanks: Sebastian Cichocki, Diana Kułakowska, Natalia Sielewicz, Iza Tarasewicz, Eden Bistro, HOP Chmielna / Syrena Real Estate, Black Sea, Southern Buh

Svitlana Libet	Svitlana Libet
	
<h2>Giving the Distance your Gaze</h2>	<h2>Oddając dali spojrzenie</h2>
<i>Giving body to space</i> <i>Giving distance one’s gaze</i> <i>Giving the fear of the thicket to water</i> <i>Giving boundaries to the common border</i> <i>Giving future to imminence</i>	<i>Oddając własne ciało przestworowi</i> <i>Oddając dali spojrzenie</i> <i>Oddając wodzie lęk przed krzakami</i> <i>Oddając własne granice wspólnej granicy</i> <i>Oddając własną przyszłość nieuchronności</i>
Sana Shahmuradova Tanska, 2023	Sana Shahmuradova Tanska, 2023

Svitlana Libet, 2023

I am walking by the huts, through the village center towards a river. The wind is carrying the scent of water, and I am scarcely hearing its splatter accompanied by the leaves rustling on the sporadic trees. The reeds and sedges are quivering. I am sitting down on a bench overlooking the water and stroking the dog that had been following me and then settled down at my feet. I am staring at the landscape for some time, calming my impatience, my desire to greedily absorb everything around me with my eyes, to fill the space with my movement, and the water with myself. I throw a stone into the river and watch the circles spread out of it.

I imagined this route – from closing the gate outside the yard to throwing the stone – during a conversation with Sana Shahmuradova in her Kyiv apartment in May 2023. Sana was talking about the days she spent in her home village in the southwest of Ukraine. On the 24th of February 2022, after hours of hiding in the metro during russian attacks, Sana got into a car with friends and drove to her grandmother’s house in the village.

From Sana’s stories, I imagined the area around the village as an endless meadow, full of life: herons walking, frogs singing, and a wide river running swiftly nearby. *Many things have changed*, Sana told me during our talk in May. *This is a land where only the landscape bears witness to past events*.

In our conversation with Sana, we discuss the history and culture of the Ukrainian regions, the destructive policies of the Soviet Union, the state of society then and now, our place in it, and our own position. We discuss where our relatives are from, who speaks Ukrainian and why, and what methods we should use to decolonize, first of all, ourselves.

Sana’s village is located in Podillia, a historical and geographical region situated between the Pivdennyi Buh and the Dnister rivers. This fertile agricultural land, like most regions of Ukraine, suffered from the Soviet Union’s policies of collectivization and man-made famines from the 1920s to 1940s. In the post-war period, villages in this region became poorer both economically and culturally, mainly due to russification. Those who remained in the villages had to survive. People sold their property, switched to russian to work in the cities, and stopped speaking Ukrainian because there was no place to use it. Moreover, they could be labeled *nationalists* and imprisoned, as it happened to members of the dissident movement in Ukraine.

Now, says Sana, *the time distance between past traumatic events and the present has suddenly disappeared. It is an intergenerational re-traumatization*, she pauses and continues: *It reminds of a circle that is not directly controlled by the person throwing the stone or the stone itself. This next circle is an echo of the first movement in the form of a generation born after the devastating Sovietization (especially, collectivization). They didn’t even think of anything being taken away or destroyed, and if these thoughts emerged, they were nipped in the bud by parents and educators because of the potential danger. So, there is only the landscape that could testify, but despite its efforts to tell something, it remains silent, and I wonder what exactly it’s silent about*.

We are talking about borders, and Sana quotes a line from the Ukrainian contemporary poet and writer Oksana Zabuzhko: *Don’t touch my circles – they don’t belong to you*. She also tells me about a homemade summer shower she saw in her village: a wooden structure that is completely devoid of walls but creates a sense of security. The tacit agreement that exists between neighbors presupposes that no one will look into the yard.

The person inside the shower is noticeable, but at the same time, slips away from the gazes of others due to the boundaries created by themselves. This is an example of both the vulnerability and the greatness of a person in their home, where they feel safe.

The *Catching Circles* series presented at the exhibition resonates with me as I am faced with the constant need to restore my borders: both at the state level, while Ukraine has to constantly defend itself against russian aggression and maintain its integrity, and at the personal level – my space, my *circles*. The works capture certain states when your boundary narrows to your own body. Today, the landscape is burning around us, and fear steals the ability to think freely.

In one of her works, Sana quotes the Ukrainian poet and dissident Vasyl Stus, who died in a concentration camp in the Perm region in the 1980s:

<i>Throwing a stone – equal circles diverge.</i>

Svitlana Libet, 2023

These circles, like your boundaries, are your energy. You don’t know what the circle furthest from you will reach, Sana continues our conversation, and I see the river in front of me again. Now I am in it, watching the circles, formed by my body, spread across the water. I barely touch the water and the circles with my hand. In the poem, Vasyl Stus continues:

<i>Catching circles – then they match again, forming the likeness of a compressed spring.</i>

Svitlana Libet, 2023

Just like with history: a spring compresses and the past and future unite, merging in the palms of the present. Historically distant events suddenly become so close that it seems as if you are living through them again, and the idea of the future shapes the actions in the present.

I imagine myself coming out of the river. I am looking at the hole left in the water where I stood and the gradually disappearing circles. The final lines of Stus’s already quoted poem are as follows:

<i>Throwing out the stone – the hole blackens itself.</i>

Svitlana Libet, 2023

The memory of the events that have already passed and the people who lived here is also erased. I am looking at the landscape. This is how Tymko Padura, a Ukrainian-Polish poet who lived in Podillia in the 1820s, might have seen it. Sana tells me how she tried to tell the children in her village about the poet, whose songs became so popular that they are sometimes considered folk songs. We find the excerpt from one of his poems, which best conveys the distance to us at that moment:

<i>Mirage or dream? Mirage or dream? Time is not dust yet</i>

<i>Did not erase angelic past events from graves! With mournful thoughts into the pleasing sound of waves</i>

Svitlana Libet, 2023

I am walking back to the village, leaving the river behind. The dog is walking beside me. I am picking up a dry branch to play with the dog on the way. The path I am walking on meanders like a snake ahead of me. I am stopping for a moment to look into the distance. I can feel my vulnerability merging with the vulnerability of the space around me, as we become a single – and for a moment, infinite – whole. The dog is barking at me, and I am continuing on my way.

Svitlana Libet, 2023

Svitlana Libet	Svitlana Libet
	
<h2>Oddając dali spojrzenie</h2>	<h2>Віддаючи далечині погляд</h2>
<i>Oddając własne ciało przestworowi</i> <i>Oddając dali spojrzenie</i> <i>Oddając wodzie lęk przed krzakami</i> <i>Oddając własne granice wspólnej granicy</i> <i>Oddając własną przyszłość nieuchronności</i>	<i>Віддаючи простору своє тіло</i> <i>Віддаючи далечині погляд</i> <i>Віддаючи воді переляк від кущарів</i> <i>Віддаючи свої кордони спільному кордонуві</i> <i>Віддаючи своє майбутнє неминучості</i>
Sana Shahmuradova Tanska, 2023	Sana Shahmuradova Tanska, 2023

Svitlana Libet, 2023

Iдę, mijając chaty, przez centrum wsi, dalej, aż do rzeki. Wiatr przynosi ze sobą powiew wody, jej plusk słychać ledwo, tak jak szelest liści na pojedynczych drzewach. Kołyszę się trzcina i tyrzyca. Siadam na stojącej nad wodą ławce i głoszczę psa, który podążył za mną, a teraz usadowił się przy moich stopach. Długo wpatruję się w krajobraz, powstrzymując moją niecierpliwość, chcąc żarliwie objąć wszystko wokół wzrokiem, wypełnić przestrzeń swoim ruchem, wodę – sobą. Rzucam kamieniem w rzekę i obserwuję jak na tafli rozchodzą się za nim kręgi.

Tę trasę, od momentu, gdy zamykam bramę podwórka, aż do momentu, gdy rzucam kamień, wyobraziłam sobie podczas rozmowy z Saną Szahmuradową w jej mieszkaniu w Kijowie w maju 2023 roku. Sana opowiadała wtedy o swoich dniach w rodzinnej wsi w południowo-zachodniej Ukrainie. 24 lutego 2022 roku, po godzinach ukrywania się w metrze podczas ataków rosjan, Sana wsiadła do samochodu z przyjaciółmi i wyruszyła na wieś, do domu swojej babci.

Sana snuła opowieść a ja wyobrażałam sobie okolicę wokół wsi jako niekończące się, bużujące zyciem łąki: chodzą bociany, śpiewają żaby, nieopodal płynie szeroko rzeka. *Ale już nic nie jest jak dawniej* – powiedziała mi Sana podczas naszej rozmowy w maju. *To ziemia, gdzie krajobraz służy jako jedyny dowód minionych wydarzeń*.

W rozmowie z Saną obracamy się wokół tematów historii i kultury ukraińskich regionów, wyniszczającej polityki Związku Radzieckiego, stanu społeczeństwa wtedy, teraz, naszego miejsca w nim oraz naszego indywidualnego położenia. Dyskutujemy o tym skąd pochodzą nasi krewni, kto i dlaczego mówi po ukraińsku, jakimi metodami należy dokonać dekolonizacji – nas samych, w pierwszej kolejności.

Wioska Sany znajduje się na Podolu – w historyczno-geograficznym obszarze położonym między Południowym Bugiem a Dniestrem. Ten żyzny region rolniczy, podobnie jak większość regionów Ukrainy, ucierpiał z powodu polityki Związku Radzieckiego: kolektywizacji i sztucznie wywołanych głodów od lat 20. do 40. XX wieku. Po wojnie wioski w tym obszarze zubożały zarówno gospodarczo, jak i kulturowo, między innymi z powodu rusyfikacji. Ci, którzy pozostali na wsi, musieli przetrwać. Mieszkańcy sprzedawali swoje majątki, przechodzili na język rosyjski w celu znalezienia pracy w miastach, nie było gdzie używać ukraińskiego. Ludzie przestawali mówić po ukraińsku pod groźbą bicia okrzykniętymi mianem *narodowców* i więzienia, tak jak stało się to z przedstawicielami ruchu dysydenckiego na Ukrainie.

Teraz, mówi Sana, *nagle zniknął dystans czasowy między traumatycznymi wydarzeniami z przeszłości a terażniejszością. Występuje retraumatyzacja na poziomie pokoleń*, robi chwilę przerwy i kontynuuje: *Okrąg, który nie jest bezpośrednio kontrolowany przez rzucającego kamień ani sam kamień, to krąg kolejny, będący echem pierwszego ruchu, jak pokolenie urodzone po wyniszczającej sowietyzacji i kolektywizacji, które zwyczajnie nie ma nawet pojęcia, że coś zostało im zabrane lub zniszczone. Nawet jeśli takie myśli się pojawiają, to rodzice i wychowawcy duszą je w zarodku, gdyż są potencjalnie zagrażające. W roli świadka pozostaje zatem jedynie krajobraz, który mimo prób opowiedzenia czegoś pozostaje jednak milczący, a ja zastanawiam się o czym dokładnie milczy*.

Rozmawiamy o granicach i Sana cytuje wiersze ukraińskiej współczesnej poetki i pisarki Oksany Zabuzhko: *Nie rusz moich okręgów – moje okręgi nie należą do ciebie*. Opowiada o ręcznie zrobionym letnim przysnku, który zobaczyła u siebie w wiosce: drewniana konstrukcja, całkowicie pozbawiona ścian, która mimo tego daje poczucie bezpieczeństwa. Społeczna umowa istniejąca pomiędzy sąsiadami, która mówi, że nikt nie będzie zaglądać na twoje podwórko.

Osoba biorąca przysnec jest widoczna, ale oddalona od oczu innych przez własnoręcznie stworzone granice. To jest właśnie przykład wrażliwości i wielkości – człowiek we własnym domu, gdzie czuje się bezpiecznie.

Seria *Catching Circles*, która jest prezentowana na wystawie, odzwierciedla moją ciągłą potrzebę odbudowywania swoich granic: na poziomie państwowym, kiedy Ukraina musi się stale bronić przed rosyjską agresją i utrzymywać swoją integralność, jak i osobistym – swoją przestrzeń, swoje kręgi. Prace uwieczniają pewne stany, kiedy twoja granica zawęża się do samego ciała. Dziś wokół nas płonie ziemia a strach kradnie możliwość swobodnego myślenia.

W jednym z dzieł Sana cytuje wiersze ukraińskiego poety i dysydenta Wasyla Stusa, który zginął w obozie w kraju Permskim w latach 80.:

<i>Rzucasz kamień – Rozchodzą się równe kręgi.</i>

Svitlana Libet, 2023

Te kręgi są jak twoje granice, twoja energia. Nie wiesz, czego dotknie najbardziej odległy od ciebie krąg, kontynuuje Sana podczas naszej rozmowy, a ja znów widzę przed sobą rzekę. Teraz jestem w niej, obserwuję kręgi, które powstają ode mnie i rozchodzą się po wodzie. Ledwo dotykam ręką wody, kręgow. Dalej w wierszu Wasyl Stus pisze:

Svitlana Libet, 2023

<i>Lapiesz kręgi – wtedy znów się zbierają, na podobieństwo ściśniętej sprężyny.</i>

Svitlana Libet, 2023

Podobnie jest z historią: sprężyna ścisła się a przeszłość i przyszłość stają się jednym, prznikając się w dłoniach terażniejszości. Historycznie odległe wydarzenia nagłe stoją się tak bliskie, że je niejako ponownie przeżywasz, a wyobrażenie o przyszłości kształtuje obecne działania.

Wyobrażam sobie, jak wychodzę z rzeki. Patrzę na dziurę, która pozostała na moim miejscu w wodzie i stopniowo znikające kręgi. Ostatnie linijki z wcześniej cytowanego wiersza Stusa brzmią:

<i>Wyciągasz kamień – sama dziura czernieje.</i>

Svitlana Libet, 2023

Tak samo zacierana jest pamięć o wydarzeniach, które już minęły, oraz o ludziach, którzy tutaj żyli. Przed sobą mam pejzaż – taki sam, jaki mógł widzieć Tymko Padura, ukraińsko-polski poeta, który mieszkał na Podolu w latach 20. XIX wieku. Sana opowiada, jak starała się opowiedzieć dzieciom w swojej wiosce o poecie, którego piosenki stały się tak popularne, że czasem zalicza się je do ludowych. Znajdujemy linijki jednego z jego wierszy, który w tym momencie najlepiej oddaje dal, w którą spojrzawszy zapominasz o czasie:

<i>Miraż czy sen?... Miraż czy sen?... Wciąż czas nie pył nie start z mogił Anielskich wydarzeń ongiś!...</i>

<i>Wciąż z tęsknych zadum w miły fal poszum Popatrz czy ugrzążć... Czy ugrzążć... Popatrz czy ugrzążć... Czy ugrzążć...</i>

Svitlana Libet, 2023

Iдę z powrotem do wsi zostawiając rzekę za sobą. Pies idzie obok mnie. Biorę w dłonie suchą gałązkę, by w drodze się pobawić z psem. Ścieżka, którą idę wije się przede mną jak wąz. Zatrzymuję się na chwilę, żeby spojrzeć w dal. Czuję jak moja wrażliwość przenika się z wrażliwością przestrzeni dookoła, jak stajemy się jednym i – tylko na chwilę – bez-granicznym. Pies na mnie szczeka i podążam znów swoją drogą.

Svitlana Libet, 2023

Svitlana Libet	Svitlana Libet
	
<h2>Віддаючи далечині погляд</h2>	<h2>Віддаючи далечині погляд</h2>
<i>Віддаючи простору своє тіло</i> <i>Віддаючи далечині погляд</i> <i>Віддаючи воді переляк від кущарів</i> <i>Віддаючи свої кордони спільному кордонуві</i> <i>Віддаючи своє майбутнє неминучості</i>	<i>Віддаючи простору своє тіло</i> <i>Віддаючи далечині погляд</i> <i>Віддаючи воді переляк від кущарів</i> <i>Віддаючи свої кордони спільному кордонуві</i> <i>Віддаючи своє майбутнє неминучості</i>
Sana Shahmuradova Tanska, 2023	Sana Shahmuradova Tanska, 2023

Svitlana Libet, 2023

Я йду повз хати, через центр села далі — до річки. Вітерносить повів води, ледь чутно її плескіт та шурхіт листя на поодиноких деревах. Колихається очерет і осока. Я сідаю на лавку, що стоїть над водою, та гладжу psa, який ішов за мною слідом, а тепер вмовстився коло ніг. Довго дивлюся на краєвид, вгамовую своє нетерпіння, бажання жадбно увібрати все довкола поглядом, заповнити простір своїм рухом, водę — собою. Я жбурляю камінь у річку й спостерігаю, як за ним розходяться кола.

Цей маршрут — від моменту, коли я зачинаю подвір’я на хвіртку, і до того, як кидаю камінь, — я уявила під час однієї з розмов із Санєю Шахмурадовою в її київській квартирі у травні 2023 року. Сана розповідала про свої дні в рідному селі на південному заході України. 24 лютого 2022 року, після годин переховування в метро під час атак росіян, Сана сіла в машину до друзів і поїхала до своєї бабусі в рідне село.

Із розповідей Сани я уявляла місцевість довкола селища як суцільну луку, де вирує життя: ходять чаплі, співають жаби, неподалік стрімко біжить широка річка. «Та все вже давно не так, — під час нашої травневої розмови мені сказала Сана. — Це земля, де доказом минулих подій слугує лише краєвид».

У розмові з Санєю ми кружляємо темами історії та культури українських регіонів, нищівної політики Радянського Союзу, стану суспільства тоді й зараз, свого місця в ньому та власної позиції. Хто з наших родичів звідки, хто й чому говорить українською, якими методами варто здійснити деколонізацію, насамперед, себе.

Село Сани знаходиться на Поділлі — історико-географічній області, що розташована між Південним Бугом та Дністром. Щедрий аграрний край, як і більшість регіонів України, постраждав від політики Радянського Союзу: колективізації та штучно створених голодів у 1920–1940-х роках. У повоєнні ж часи села у цьому регіоні біднішали й економічно, й культурно, зокрема через зросійщення. Тим, хто залишилися в селах, доводилось виживати. Люди продавали своє майно, переходили на російську мову задля роботи у містах та припиняли говорити українською, бо не було де її використовувати. Ба більше, їх могли назвати «націоналістами» та ув’язнити, як це сталося з представниками дисидентського руху в Україні.

«Зараз, — говорить Сана, — несподівано зникла часова дистанція між минулими травматичними подіями та теперішніми. Відбувається ретравматизація на рівні поколінь, — вона робить паузу й продовжує: — Наче коло, що не контролюється напрями тим, хто кидає камінь чи самим камінням, оте наступне коло, що є луною першого руху у вигляді покоління, народженого після нищівної радянізації (зокрема колективізації), яке просто не має навіть гадки-думки, що щось забрали чи знищили, і навіть якщо ці думки з’являлись — їх нищили в зародку батьки та вихователі через потенційну небезпеку. От і залишився лиш пейзаж, що міг би свідчити, але попри потуги щось розказати, він мовчить, а я гадаю, про що саме».

Ми говоримо про кордони, й Сана цитує рядки української сучасної поетки й письменниці Оксани Забужко: «Не руш моїх кіл — мої кола тобі не належать». І розповідає про літній саморобний душ, який вона побачила у своєму селі: дерев’яна конструкція повністю позбавлена стін, однак створює відчуття захищеності. Мовчазний договір, що існує між сусідами, передбачає, що ніхто не зазіратиме до тебе у подвір’я. «Людина всередині душу помітна, але й віддалена від очей інших конструкція створеними кордонами. Це — приклад і вразливості, і величї людини у своєму домі, де вона почувається в безпеці».

Seria Catching Circles, що представлена на виставці, відгукується мені постійною необхідністю відбудовувати свої кордони: як на державному рівні, коли Україна має постійно захищатися від російської агресії й втримувати свою цілісність, так і на особистому — свій простір, свої «кола». Роботи фіксують певні стани, коли твій кордон звужується до власного тіла. Сьогодні довкола нас горить пейзаж, а страх викрадає можливість вільно мислити.

В одній із робіт Сана цитує рядки українського поета й дисидента Василя Стуса, який загинув у концтаборі в Пермському краї у 1980-х роках:

<i>Кинеш камінь — Розходяться рівні кола.</i>

Svitlana Libet, 2023

«Ці кола, як і твої кордони, — твоя енергія. Ти не знаєш, чого торкнеться найбільш віддалене від тебе коло», — продовжує Сана під час нашої розмови, і я знову бачу перед собою річку. Тепер я у ній, спостерігаю за колами, що утворилися від мене та розходяться по воді. Я ледь торкаюся води та кіл рукою. Далі у вірші Василь Стус пише:

<i>Ловиш кола — тоді вони знову збігаються, утворюють подобу стисненої пружини.</i>

Svitlana Libet, 2023

Так само з історією: стискається пружина й минуле та майбутнє стають одним, перетинаючись у долонах теперішнього. Історично далекі події раптом стають такими близькими, що здається наче знову їх переживаєш, а уявлення про майбутнє формує нинішні дії.

Я уявляю, як виходжу з річки. Дивлюся на дірку, що залишилася на моєму місці у воді, та потрохи зникаючі кола. Останні рядки з уже цитованої поезії Стуса такі:

<i>Виймаєш камінь — чорніє дірка сама.</i>

Svitlana Libet, 2023

Так само стирається пам’ять про події, що вже минули, та людей, які тут жили. Переді мною пейзаж. Таким самим його міг бачити Тимко Падура — україно-польський поет, який у 1820-х роках жив на Поділлі. Сана розповідає, як намагалася розказати дітям у своєму селі про поета, чії пісні стали такими популярними, що інколи їх вважають народними. Ми знаходимо рядки одного з його віршів, що якнайкраще нам у той момент передає далечинь:

<i>Міраж чи сон?... Міраж чи сон?... Ще час не пил не стер з могил Ангельських подій колись!...</i>

<i>Ще з туги дум в любий хвиль шум Глянь чи занурись... Чи занурись... Глянь чи занурись... Чи занурись...</i>

Svitlana Libet, 2023

Я йду назад до села, залишаю річку позаду. Собака йде зі мною поруч. Я беру в руки суху гілляку, аби погратися дорогою із псом. Стежина, якою я йду, в’ється змійкою попереду. Я сплянаю на хвилинку, щоб подивитися в далечинь. Я відчуваю, як моя вразливість зливається з вразливістю простору довкола, як ми стаємо єдиним і — на одну мить — безмежним. Собака гавкає до мене, і я продовжую свій шлях.

Svitlana Libet, 2023